

א

ויגש אליו יהודה (מד, יח)

"הגשה למלחמה" (בראשית רבה פצ"ג, ו)

לכאורה הדבר אינו מובן: כיצד חשב יהודה שיוכל להילחם נגד יוסף, בשעה שיהודה ואחיו הם מתי מספר, ואילו יוסף הוא המושל בכל ארץ מצרים?! ואף שיהודה ואחיו היו גיבורים וחזקים – הרי יוסף היה גיבור גדול יותר, כמסופר במדרשו שכשהראה יהודה מעשה גבורה הראה גם יוסף מעשה גבורה כמותו, ו"מיד תמה יהודה ואמר: זה גיבור ממני!"

שאלה דומה ניתן לשאול על דברי רש"י² "מכאן אתה למד שדיבר אליו קשות": מדוע פתח יהודה את דבריו ליוסף בדברים קשים – והרי לכאורה היה עליו לנסות להשיג את מבוקשו בדברים רכים, דברי תחנונים, ולשמור את הדברים הקשים רק למקרה שאלו לא יועילו?

אלא, שמאחר שיהודה לקח על עצמו את האחריות להשיב את בנימין אל יעקב ("כי עבדך ערב את הנער"³) – חייב היה להשתדל למענו במלוא התוקף עד כדי מסירות נפש, מבלי לערוך חישובים ושיקולים של סיכויי הצלחה וכישלון.

אדרבה: במקרים כגון אלה, דוקא דברים קשים ופעולות בלתי מחושבות מוכיחות שהבקשה אינה נובעת משיקולים צדדיים, אלא היא נוגעת לעצם נפשו של המבקש; וכשהשומע חש שהענין אכן נוגע למבקש עד עמקי נפשו – הדבר משפיע עליו להיענות לבקשה ("יכנסו דברי באזניך"⁴).

ומכאן הוראה ומוסר השכל לכל אב ואם (כפי שניתן ללמוד גם מלשון

1. ב"ר פצ"ג, ז.

2. ד"ה ואל יחר אפך.

3. לקמן פסוק לב ובפרש"י.

4. פרש"י בפסוק זה על המלים "דבר באזני אדוני".

רש"י - "מכאן אתה למד", כלומר שזוהי הוראה נצחית, בכל עת ובכל זמן):

מכיוון שהקב"ה הטיל עליהם את האחריות על כל אחד ואחת מילדיהם - חייבים הם להשתדל למענם, ואפילו למען ילד אחד ויחיד, עד כדי מסירות נפש; כאשר יש צורך להציל את הילד ממצב רוחני ירוד ("ארץ מצרים") - אין זמן לחישובים וליישוב הדעת כדי לבחור את הדרך הרצויה ביותר לכך, אלא יש לזעוק ממעמקי הנפש ולפעול במלוא העוצמה כדי להצילו. (תורת מנחם ח"ב ע' 158 ואילך; לקו"ש ח"כ ע' 216 ואילך)

ב

וַיִּגַּשׁ אֱלֹהֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדַבֵּר נָא עִבְדְּךָ דָּבָר
בְּאֲזְנֵי אֲדֹנָי (מד, יח)

"דבר באזני אדוני - יכנסו דברי באזניך" (רש"י)

בפשטות, כוונת רש"י היא להסביר את הביטוי "באזני אדוני", שהוא בלתי-רגיל⁵.

אבל הדבר עדיין דורש ביאור⁶, שהרי לשון זו כבר נזכרה בכתוב מספר פעמים קודם לכן - "וישכם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה באזניהם"⁷, "ויען עפרון החתי את אברהם באזני בני חת"⁸ - ושם לא מצא רש"י לנכון לבאר זאת; מדוע דוקא כאן ראה רש"י צורך לפרש ביטוי זה?

והביאור בזה:

5. ראה רא"ם, ועוד ממפרשי רש"י.

6. כמו שהקשה במשכיל לדוד.

7. וירא כ, ח.

8. חיי שרה כג, י.

הפסוקים האחרים, שבהם נזכר הביטוי "באזני...", עוסקים בדיבור בנוכחות מספר אנשים, ולכן מובן שכוונת לשון זו היא שהדברים מכוונים אל כל הנוכחים במקום, ולא רק לאחד מהם.

כאן, לעומת זאת, מופנים דבריו של יהודה אל יוסף בלבד (כפי שמודגש בהתחלת הכתוב – "ויגש אליו יהודה", כלומר שהדברים היו מכוונים רק אליו); לשם מה איפוא מציין יהודה "ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני"?

ולכן מפרש רש"י שכוונת דברי יהודה היא "יכנסו דברי באזניך", כלומר שהדברים יתקבלו על לבו של יוסף והוא ימלא את בקשתו.

(לקו"ש ח"כ ע' 212 ואילך)

ג

וְנֹאמֶר אֶל אָדֹנָי לֹא יוּכַל הַנַּעַר לְעֹזֵב אֶת אָבִיו וְעֹזֵב אֶת אָבִיו וְאֵת (מד, כב)

"דואגים אנו שמא ימות בדרך, שהרי אמו בדרך מתה" (רש"י)

צריך ביאור:

בסיפור הדברים בפרשת מקץ⁹, כשמדובר אודות הסיבה שיעקב לא שלח את בנימין עם אחיו, נאמר "כי אמר פן יקראנו אסון", ומפרש רש"י: "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה".

מדוע כאן, בדברי השבטים אל יוסף, מפרש רש"י את החשש באופן שונה ("שמא ימות בדרך, שהרי אמו בדרך מתה")?

ויש לומר: